

*М. В. Дубініна,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3993-0622>
Ю. Ю. Чебан,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8231-2918>
С. В. Сирцева,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4824-3741>
О. І. Лугова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4432-0295>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.17.48

АНАЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДО АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

*М. Dubinina,
Doctor of Sciences in Economics, Professor, Head of the Department of Accounting
and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University
Y. Cheban,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Accounting and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University
S. Syrtseva,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Accounting and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University
O. Luhova,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Accounting and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University*

THE ANALYTICAL POTENTIAL OF FINANCIAL REPORTING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF AUDIT PREPARATION

У статті досліджено аналітичний потенціал фінансової звітності аграрних підприємств у контексті підготовки до аудиторської перевірки. Обґрунтовано, що особливості аграрної діяльності — зокрема сезонність, вплив природних факторів, специфіка обліку біологічних активів — суттєво впливають на структуру та інформативність звітності. З'ясовано, що традиційна фінансова звітність не завжди забезпечує достатній рівень аналітичності для цілей аудиту. Встановлено, що якість звітності залежить від наявності фінансових моделей, деталізації приміток та узгодженості облікової політики. Показано необхідність адаптації аналітичних процедур до галузе-

вих умов, з урахуванням ризиків безперервності діяльності та обґрунтованості управлінських суджень. Надано пропозиції щодо розширення звітної інструментарію, автоматизації облікових процесів та підвищення аналітичної спроможності звітності як основи ефективного аудиту в аграрному секторі.

This article investigates the analytical potential of financial reporting in agricultural enterprises, emphasizing its role in audit preparation and the reliability of professional judgments formed by auditors. The study highlights that agricultural activity is characterized by unique features such as seasonality, dependence on natural and climatic conditions, volatility of income flows, and the complexity of accounting for biological assets. These sector-specific factors often limit the ability of traditional financial reporting to fully reflect the real state of enterprises and to serve as a robust analytical resource for audit purposes. It is argued that, although financial statements formally comply with regulatory requirements, they frequently fail to provide sufficient depth for identifying risks, assessing business continuity, or evaluating the adequacy of accounting policies.

The paper establishes that the analytical value of reporting increases significantly when supported by well-structured disclosure practices, integrated financial models, and consistent methodological approaches to risk assessment. Special attention is given to the necessity of scenario-based financial modeling, the evaluation of cash flow sustainability, and the verification of prudence in accounting estimates, which are particularly relevant for agribusiness entities. The research demonstrates that auditors should not only rely on static indicators but also assess financial dynamics, structural imbalances, and explanatory notes to capture latent risks and potential distortions.

It is concluded that the integration of managerial reporting, digitalization of accounting processes, and the adoption of sector-specific analytical tools are essential for strengthening the evidential base of audits. In this regard, financial reporting should evolve from a formalized statement into a comprehensive source of audit analytics, enabling a more accurate evaluation of solvency, tax compliance, and resilience to external shocks. The findings contribute to the development of practical recommendations for improving audit procedures in agriculture by enhancing the informational and analytical capacity of financial statements.

Ключові слова: аудиторські процедури, аграрні підприємства, фінансова звітність, галузеві ризики, професійне судження, безперервність діяльності, ризикоорієнтований підхід.

Key words: audit procedures, agricultural enterprises, financial reporting, sector-specific risks, professional judgment, business continuity, risk-based approach.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах економічної нестабільності та ускладнення аграрних процесів зростає значення якісного аналітичного забезпечення аудиту. Фінансова звітність підприємств агробізнесу є не лише джерелом облікових даних, але й основою для прийняття суджень щодо ризиків, платоспроможності, рівня податкового навантаження та перспектив безперервності діяльності. Проте, попри формальну відповідність встановленим стандартам, вона часто не розкриває повною мірою інформацію, необхідну для якісного аналітичного осмислення стану підприємства, особливо у фазах ризикової чи кризової динаміки.

Проблематика посилення аналітичної складової фінансової звітності в контексті підготовки до аудиту постає особливо гостро для аграрних підприємств. Ця сфера діяльності має специфічні ознаки — сезонність, залежність від природно-кліматичних чинників, високу чутливість до змін цінової кон'юнктури й регуляторних обмежень. Відтак, звичайні підходи до аудиторської оцінки ризиків, застосовані без урахування галузевих особливостей, можуть призводити до спотворення професійного судження [3], [17]. Це, у свою чергу, знижує ефективність аудиту як інструменту забезпечення достовірності фінансової інформації.

Наукова література та практика аудиту свідчать про необхідність переосмислення ролі фінансової звітності не лише як підсумкового звіту про господарську діяльність, а як аналітичного ресурсу, що дозволяє іден-

тифікувати потенційні загрози безперервності функціонування підприємства, оцінити стійкість фінансових потоків, коректність застосованих облікових політик та повноту розкриття інформації про ризики [2], [16]. Особливе значення в цьому контексті має оцінка звітності з позицій внутрішньої логіки взаємозв'язку показників, виявлення латентних диспропорцій і нестабільностей у динаміці.

Це дозволяє стверджувати, що, актуальність теми зумовлена не лише потребою удосконалення методик аудиторської підготовки, але й необхідністю цілісного методологічного переосмислення підходів до аналізу фінансової звітності аграрних підприємств як джерела достовірної, релевантної та аналітично насиченої інформації. Наукове вирішення цієї проблеми має прикладне значення як для професійних аудиторів, так і для власників, інвесторів та органів державного фінансового контролю [9], [12].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання вдосконалення аудиторської діяльності та її адаптації до вимог сучасного економічного середовища активно висвітлюються в роботах українських дослідників. Зокрема, Фабіянська В. Ю. підкреслює важливість професійної адаптації аудиторів до нових умов регулювання, що особливо актуально у світлі імплементації європейських норм в українське аудиторське законодавство [12]. На її думку, якість аудиторських перевірок прямо залежить від глибини аналітичної підготовки та здатності аудитора сформулювати обґрунтоване судження.

Проблематику аудиту в аграрному секторі розкриває Альошин В. Є., акцентуючи увагу на необхідності оптимізації процедур оцінки безперервності діяльності підприємств агробізнесу [17]. Він вказує, що наявна фінансова звітність не завжди забезпечує достатній рівень аналітичності для формування професійних суджень про майбутню діяльність підприємства. Це обумовлює потребу у критичному переосмисленні її структури та змісту.

У контексті ризик-орієнтованого підходу до аудиту особливої уваги заслуговує праця Кнейслер О. В. та співавторів, у якій обґрунтовано необхідність інтеграції оцінки фінансових ризиків до структури аудиторського супроводу підприємства [3]. Такий підхід є надзвичайно важливим для аграрного бізнесу, оскільки дозволяє ідентифікувати не лише зовнішні, але й внутрішні загрози, пов'язані з нестабільністю грошових потоків, сезонністю та зміною регуляторного середовища.

Аспекти якості аудиторських послуг у взаємозв'язку з методологією контролю досліджено в дисертації М. М. Василюк [16]. Автор детально аналізує етапи формування аудиторського висновку, підкреслюючи роль професійного судження, заснованого на повноцінному аналітичному опрацюванні фінансової інформації. В умовах змін нормативної бази та загострення вимог до незалежності аудитора цей підхід є ключовим для забезпечення якості перевірки.

Певний внесок у розвиток тематики зробила і Назаренко І. М., розглядаючи податковий аудит як окрему послугу аудиторських фірм, що вимагає високого рівня

обізнаності у специфіці бухгалтерського та податкового обліку [9]. Аналіз фінансової звітності в цьому аспекті виступає не лише технічною процедурою, а й складовою стратегічного контролю за дотриманням податкової дисципліни.

Не можна залишити поза увагою і дослідження Концевої В. В. та її колег, які акцентують на необхідності якісного аналітичного супроводу процесу визначення податкового навантаження підприємств [11]. Їхня увага до обліково-аналітичних інструментів, що базуються на даних фінансової звітності, є надзвичайно актуальною в умовах розширення вимог до прозорості бізнесу.

Крім того, низка публікацій зосереджена на концептуальних підходах до управління ризиками, що є невіддільною частиною аудиторської діяльності. Дослідження Нескородева С. М. і Грачової О. О. [4] спрямовані на обґрунтування механізмів впливу фінансових ризиків на показники звітності. Це дає підстави вважати, що формування аудиторського судження без відповідного аналітичного аналізу є недостатнім для забезпечення надійності висновків щодо фінансового стану підприємства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

З огляду на виклики, що постали перед суб'єктами аграрного бізнесу в умовах економічної турбулентності, особливої актуальності набуває вдосконалення підходів до аналітичного осмислення фінансової звітності. Аудиторська перевірка, орієнтована на виявлення суттєвих викривлень і забезпечення безперервності діяльності, потребує не лише формального аналізу, а й глибокого змістовного вивчення звітних даних. Сучасні вимоги до аудиторських процедур вимагають врахування галузевих особливостей, рівня ризиків і здатності підприємства адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі [17]. При цьому фінансова звітність має виступати не лише джерелом фактичної інформації, а й інструментом прогнозової оцінки. Важливо дослідити її можливості як аналітичного ресурсу для формування професійного судження аудитора. Саме це визначає об'єктивну необхідність перегляду методичних підходів до її використання в аудиторському процесі [16].

Метою статті є обґрунтування ролі фінансової звітності як джерела аналітичної інформації у процесі підготовки до аудиту аграрних підприємств. Задля досягнення мети статті поставлено такі завдання: по-перше, розкрити галузеві особливості аграрного бізнесу, що впливають на якість фінансової звітності; по-друге, проаналізувати потенціал звітності як основи для аудиторського судження з урахуванням ризик-орієнтованого підходу [3], [4]; по-третє, визначити слабкі місця у звітних формах, які перешкоджають належній оцінці безперервності діяльності; і, нарешті, запропонувати напрями посилення аналітичної складової звітності для ефективного аудиторського супроводу [12], [9]. У межах дослідження застосовано логіко-аналітичні, порівняльні та нормативно-інтерпретаційні методи, що дозволяють забезпечити комплексність наукового висновку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова звітність аграрних підприємств виконує ключову функцію в процесі підготовки до аудиторської перевірки. Її аналітичний потенціал проявляється через можливість виявлення слабких місць у системі внутрішнього контролю та в оцінці рівня фінансової стійкості. Для аграрного бізнесу, який функціонує в умовах високої ризикованості, це має особливу вагу. Відповідне формування звітності дозволяє ідентифікувати ризики безперервності діяльності та потенційні ознаки недобросовісної фінансової практики. Це є особливо актуальним у періоди економічної та політичної нестабільності, коли зовнішні чинники мають вирішальний вплив на життєздатність суб'єктів господарювання.

Особливості аграрного виробництва обумовлюють потребу у специфічному підході до оцінки інформації, що міститься у фінансовій звітності. Аграрний бізнес відзначається сезонністю, високою залежністю від природно-кліматичних умов і суттєвими коливаннями обсягів продукції. Це ускладнює прогнозування фінансових результатів та підвищує значущість якісного аналізу звітності в рамках аудиту.

Суттєве місце у процесі аудиту займає перевірка припущення щодо безперервності діяльності підприємства. Відповідно до вимог МСА 570, аудитор має надати обґрунтовану думку про здатність підприємства функціонувати надалі без загрози ліквідації. У разі виявлення ознак ризику він зобов'язаний сформулювати відповідні процедурні дії та зафіксувати їх у звіті.

Аналізуючи звітність, аудитор має звертати увагу на низку факторів. Зокрема, на сезонність грошових потоків, їхню нерівномірність, наявність резервів, структуру капіталу, ступінь залежності від дотацій та кредитних ресурсів. Усі ці показники безпосередньо впливають на оцінку платоспроможності та фінансової стабільності аграрного підприємства. У разі недооцінки таких факторів аудитор може зробити помилкові висновки щодо фінансового стану суб'єкта господарювання.

Фінансова звітність містить у собі низку якісних характеристик, які можуть слугувати основою для аудиторського судження. До таких належать динаміка активів, зобов'язань, прибутковість діяльності, обсяги дебіторської заборгованості, рівень забезпечення податкових зобов'язань. Аудитор має вміти аналізувати ці дані не лише у статичному, а й у динамічному аспекті — з урахуванням тенденцій, властивих для галузі.

Важливою складовою аудиту є перевірка достовірності нарахувань та відповідності даних фінансової звітності вимогам облікової політики. Це особливо актуально в аграрному бізнесі, де можуть мати місце спотворення, пов'язані з суб'єктивністю оцінок урожайності, вартості біологічних активів, розрахунків з контрагентами. Відповідальність за формування звітності несе управлінський персонал, однак саме аудитор повинен дати незалежну оцінку відповідності застосованих підходів нормативним вимогам.

Особливу увагу слід приділити питанням формування резервів та забезпечень. Це ті статті, які безпосередньо відображають політику управління ризиками підприємства. У разі відсутності або недостатності забезпечень аудитор має порушити питання про порушен-

ня принципу обачності, що є базовим для формування достовірної фінансової інформації.

Оцінка операційної діяльності сільгоспприємств повинна базуватись на розширеному аналізі звітності за період не менш як три роки. Лише у такому випадку можливо визначити сталість фінансової політики підприємства, стабільність його грошових потоків і ефективність управлінських рішень. Короткострокові сплески доходів можуть бути результатом сезонних чи зовнішніх факторів, тому мають розглядатися в контексті загальної стратегії.

Аудитор має брати до уваги також чинники податкового характеру. Ризики, пов'язані з неправильним застосуванням податкового законодавства або штучним мінімізацією податкових зобов'язань, можуть мати суттєвий вплив на фінансову звітність. Наявність податкових донарахувань, штрафів чи судових спорів слід розглядати як ознаку потенційних викривлень фінансової інформації.

Фінансова звітність є не лише об'єктом перевірки, а й важливим джерелом інформації для формування аудиторського судження. Її грамотне використання дозволяє не лише виявити недоліки у веденні обліку, але й оцінити ефективність системи управління підприємством. Зокрема, це стосується таких аспектів, як своєчасність розкриття суттєвих подій, адекватність політики обліку доходів та витрат, а також реалістичність фінансових прогнозів.

Некоректна оцінка активів чи заниження зобов'язань у фінансовій звітності суттєво спотворює аудиторське судження. Саме тому одним із ключових напрямів є перевірка відповідності оцінок і розкриття інформації в примітках до звітності. Аудитор має зосередити увагу на показниках, що характеризують оборотність активів, структуру дебіторської заборгованості та ймовірність її неповернення [16]. У випадках сумнівної платоспроможності контрагентів аграрного підприємства, ці ризики необхідно розглядати як потенційні джерела загрози безперервності діяльності.

Законодавче підґрунтя для аудиту в Україні визначено Законом України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [13]. Він містить базові вимоги щодо незалежності аудитора, якості перевірки та обов'язковості професійного судження. Проте реальна практика засвідчує, що ефективність аудиту значною мірою залежить від рівня аналітичної обробки даних звітності, особливо в аграрній галузі, де важливу роль відіграють нестандартні облікові оцінки.

Згідно з дослідженнями Фабіянської В. Ю., якість аудиту прямо залежить від професійної спроможності аудитора не лише перевіряти первинні документи, а й робити висновки на основі багаторічних трендів фінансових показників [12]. Авторка акцентує на важливості глибокого розуміння економіки підприємства як необхідної умови для формування обґрунтованого аудиторського висновку. Такий підхід потребує аналітичного мислення і володіння методами оцінки фінансової звітності.

Особливої уваги заслуговує проблема фінансових ризиків, яка розглядається Кнейслер О. В. та співавторами [3]. Вони доводять, що ризики є невід'ємним чинником, який має враховуватись при аналізі звітності.

Недооцінка ризиків або їх формальне розкриття в звітності знижують її аналітичну цінність. Аудитор повинен бути здатним виявити неочевидні загрози, які не мають прямого відображення у стандартних формах звітності.

На сучасному етапі розвитку аудиту актуалізується роль інтеграції податкових аспектів у загальну концепцію аналітичного опрацювання фінансової звітності. Це підтверджується дослідженнями Назаренко І. М., яка підкреслює значущість аудиту оподаткування як складової загального аудиторського процесу [9]. Наявність суперечностей між фінансовою та податковою звітністю часто є індикатором штучного коригування результатів діяльності підприємства.

Варто також враховувати висновки Концевої В. В., яка вказує на недооціненість ролі обліково-аналітичного забезпечення оцінки податкового навантаження. В її роботі наголошено, що підприємства часто не враховують ефект податкового навантаження при складанні прогнозової фінансової інформації, що може призвести до викривлень у звітності [11]. Для аудитора це є маркером ризику фінансової нестабільності або непрозорості облікової політики.

Аудиторський аналіз також має включати перевірку відповідності фінансової звітності національним та міжнародним стандартам. У цьому контексті важливо не лише дотримання формальних вимог, але і сутнісний підхід до розкриття показників, які мають значення для користувачів звітності [7]. Наприклад, нерозкриття облікових політик щодо оцінки біологічних активів може суттєво вплинути на розуміння реального стану підприємства.

Нескородєв С. М. у своїх дослідженнях аналізує зв'язок між управлінням фінансовими ризиками та достовірністю фінансової інформації [4]. Він звертає увагу на те, що відсутність стратегічного управління ризиками веде до ситуативних рішень у бухгалтерському обліку. Аудитор, у свою чергу, має враховувати ці чинники при оцінці безперервності діяльності суб'єкта господарювання.

Оцінка динаміки витрат і доходів аграрного підприємства повинна проводитися з урахуванням сезонних коливань. Для цього необхідно використовувати порівняльні аналітичні таблиці, що демонструють зміну структурних компонентів фінансових результатів у розрізі кварталів або виробничих циклів. Такий аналіз дозволяє уникнути хибного трактування тимчасових збитків як ознаки кризового стану.

Фінансова модель підприємства є невід'ємним елементом аналітичної оцінки його стану в межах аудиту. Для суб'єктів аграрного бізнесу вона має враховувати сезонні коливання, структуру доходів та витрат, залежність від державної підтримки. Як зазначено у дослідженні Партин Г. О., Дубініної М. В. та Загороднього А. Г., фінансова модель повинна відображати не лише статичний стан, але й механізми підтримки стійкості в умовах нестабільності [18]. У цьому контексті аудитор доцільно оцінювати зв'язок між фактичними показниками звітності та логікою побудови фінансової моделі.

Успішне проходження аудиторської перевірки значною мірою залежить від якості такої моделі. Зокрема, важливою є здатність моделі ідентифікувати ключові зони ризику: зменшення рентабельності, зниження платоспроможності, концентрацію дебіторської заборго-

ваності. Якщо ці аспекти ігноруються або подані фрагментарно, звітність втрачає аналітичну цінність. Аудитор, зі свого боку, має перевірити обґрунтованість прогнозних допущень і їх відповідність реальним тенденціям господарювання.

Оцінюючи звітність, аудитор також повинен аналізувати структурні елементи фінансової моделі, такі як фінансова незалежність, маневреність капіталу, здатність генерувати операційний грошовий потік. У цьому аспекті фінансова звітність слугує не лише джерелом історичних даних, а й основою для тестування внутрішніх сценаріїв підприємства. Такий підхід дозволяє сформувати професійне судження щодо перспектив безперервної діяльності.

Аналітична спроможність звітності значною мірою залежить і від ступеня деталізації у примітках. Відсутність пояснень щодо джерел оцінки активів, політики створення резервів або структури зобов'язань створює інформаційні розриви. Це унеможливляє достовірну аналітичну інтерпретацію. Як слушно зауважують автори [18], без повноцінної фінансової моделі звітність перетворюється на декларативний документ, що не має аналітичної глибини.

Формування аналітичної оцінки також залежить від методів, які застосовуються при розрахунку окремих показників. Наприклад, у разі суттєвих змін у вартості біологічних активів або продукції на складі, важливо зрозуміти, чи ці зміни є ринково обґрунтованими. Аудитор повинен мати змогу верифікувати відповідність таких переоцінок реальним даним, і це можливо лише за наявності повноцінної внутрішньої фінансової моделі [18].

У випадку аграрного бізнесу наявність такої моделі має бути обов'язковою не лише для внутрішнього управління, а й для ефективної взаємодії з зовнішніми контролюючими та аудиторськими структурами. Вона дозволяє обґрунтувати сезонні коливання результатів, пояснити необхідність створення резервів чи оцінити ризики недоотримання виручки через несприятливі погодні умови [3].

Особливого значення набуває застосування сценарного аналізу в межах фінансової моделі. Це дає можливість не лише оцінити стан підприємства в поточному періоді, а й сформувати уявлення про його поведінку в умовах стресових факторів. Для аудитора це є цінним інструментом перевірки реалістичності заявлених прогнозів. У контексті агробізнесу такий підхід дозволяє враховувати ризики, притаманні певним видам культур або ринку збуту [4].

У структурі аудиту важливо вивчити взаємозв'язок між бухгалтерськими оцінками і макроекономічними чинниками, що враховані у фінансовій моделі. Відсутність зв'язку між параметрами моделі та реальними показниками інфляції, курсу валют або індикаторів аграрного ринку свідчить про формальний характер звітності. Така звітність втрачає свою здатність до обґрунтованої оцінки майбутньої діяльності [12].

Значну увагу аудитор має приділити виявленню розривів між показниками фінансової моделі та фактичною звітністю. Наприклад, якщо у фінансовій моделі передбачено зростання обсягів продажу, а фактичні дані демонструють протилежну динаміку — це вимагає додаткової аналітичної перевірки. Такі розбіжності можуть

Таблиця 1. Пропозиції щодо зміцнення аналітичної функції звітності для цілей аудиту в аграрному бізнесі

Проблема / недолік	Запропонований аналітичний інструмент	Очікуваний ефект для аудиту
Відсутність прозорих прогнозів	Побудова фінансової моделі сценарного типу	Оцінка стійкості безперервності діяльності
Слабке розкриття в примітках	Впровадження галузевих шаблонів аналітичних розкриттів	Покращення доказової бази для аудиту
Невизначеність у грошових потоках	Деталізація операційної діяльності за видами	Визначення джерел ліквідності
Високе професійне судження без пояснень	Введення «карти припущень» у звітність	Зменшення суб'єктивності
Невикористання управлінської звітності	Інтеграція управлінської та фінансової аналітики	Повніше розуміння економічної картини

Джерело: сформовано авторами.

свідчити або про помилки в управлінських оцінках, або про маніпулювання звітними даними [9].

Високий рівень деталізації та обґрунтованості фінансової моделі дозволяє посилити надійність аудиторського висновку. Це дає можливість не лише підтвердити правильність облікових оцінок, а й сформулювати об'єктивне судження щодо майбутньої здатності підприємства до самофінансування, зростання або реструктуризації. Отже, наявність цілісної, логічної та перевіреної моделі є запорукою ефективного використання фінансової звітності як інструмента аудиту [18].

У контексті оцінки безперервності діяльності аграрного підприємства особливе значення має перевірка дотримання принципу обачності при формуванні фінансової звітності. Якщо у звітності відсутні резерви на сумнівну дебіторську заборгованість або знецінення біологічних активів, аудитор має право поставити під сумнів не лише достовірність фінансової інформації, а й загальну надійність управлінських суджень [4]. У такій ситуації аналітичний потенціал звітності суттєво знижується.

Оцінюючи фінансову звітність, аудитор також має зважати на показники ефективності використання капіталу. Для аграрного сектору типовими є значні обсяги незавершеного виробництва та сезонне зростання витрат. У разі, якщо ці витрати не супроводжуються пропорційним зростанням доходу в наступні періоди, постає питання про неефективність використання ресурсів. У таких випадках саме аналітичний аналіз звітності дає змогу виявити системні проблеми управління [3].

Крім того, фінансова звітність має бути інструментом попередження фінансових труднощів. Якщо її аналітичні можливості використовуються повною мірою, підприємство може ідентифікувати зони фінансового ризику ще до їх прояву. Аудитор у такому випадку не лише перевіряє факти, а й оцінює здатність підприємства до адаптації. Це особливо актуально у воєнний або післякризовий період, коли нестабільність стає нормою [12].

Аналітичний потенціал фінансової звітності аграрних підприємств у контексті аудиту полягає не лише у формальному наборі фінансових показників. Йдеться про складний інструмент управління ризиками, перевірки безперервності діяльності та формування обґрунтованих суджень. Ефективність його реалізації значною мірою залежить від наявності фінансової моделі, про-

фесійності облікової політики та здатності керівництва підприємства до прозорості фінансової комунікації [18]. Комплексне розуміння ролі фінансової звітності в аудиті аграрних підприємств вимагає узагальнення як виявлених проблем, так і можливих інструментів їх вирішення. З урахуванням особливостей галузі, аналітичний потенціал звітності може бути значно посилений за умови впровадження цільових підходів до її змістового наповнення, структури та інтеграції з управлінськими даними. Систематизовану добірку таких напрямів вдосконалення наведено у таблиці 1.

Запропоновані напрями дозволяють не лише посилити якість фінансової звітності, а й трансформувати її роль із формального документа у повноцінне джерело аудиторської аналітики. Особливої уваги потребують питання структурування приміток до звітності, формалізації оцінкових суджень та цифрового супроводу перевірки. Впровадження наведених інструментів сприятиме зниженню суб'єктивності при формуванні аудиторського висновку, а також забезпечить прозорість інформації для зовнішніх користувачів. Це особливо актуально для аграрного бізнесу, де внутрішні управлінські рішення часто мають значний вплив на фінансові показники.

Таким чином, аналітичний потенціал фінансової звітності в аграрному секторі не обмежується лише числовими показниками. Він охоплює всю систему зв'язків між внутрішніми управлінськими процесами, ризиками, зовнішніми умовами та оцінковими припущеннями. Для аудитора важливо вміти "прочитати" цю логіку, і саме тому якість звітності має бути предметом постійного вдосконалення.

Оцінка безперервності діяльності суб'єкта господарювання, управління ризиками, виявлення помилок або навмисних викривлень — усе це залежить від доступу до якісної, деталізованої та методологічно узгодженої інформації. Аграрна специфіка вимагає глибокої адаптації методики аудиту до галузевих умов, а також активнішого використання інструментів управлінської аналітики як джерела перевірочних процедур.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження підтверджує, що фінансова звітність аграрних підприємств має вагоме значення

як джерело інформації для аналітичного супроводу аудиторської перевірки. Її структура, деталізація та достовірність істотно впливають на можливість формування обґрунтованих висновків аудитора. У звітності відображаються ключові показники, що дозволяють ідентифікувати ризики та оцінити здатність підприємства до продовження діяльності у середньостроковій перспективі.

Доведено, що інтеграція внутрішньої фінансової моделі у звітний процес суттєво підвищує аналітичну інформативність. Така модель повинна враховувати особливості аграрної діяльності, зокрема сезонні коливання, нестабільність доходів, багаторічні виробничі цикли та залежність від кліматичних і ринкових умов. Упровадження подібних моделей сприяє прозорості облікових оцінок та підвищує достовірність аудиторських суджень [18].

Встановлено, що ключовою проблемою є обмеження якості пояснень у примітках до звітності та недостатня аналітична деталізація. Недостатність розкриття припущень і використання шаблонних формулювань створюють ризики неправильного трактування даних. Це ускладнює можливість формування повного уявлення про фінансову стабільність підприємства та його потенціал до безперервної діяльності.

Під час аудиторської перевірки аналітичні процедури відіграють особливу роль у виявленні фінансових відхилень і ризикових зон. Застосування вертикального й горизонтального аналізу, оцінки показників ліквідності, платоспроможності та оборотності активів забезпечує системну діагностику стану аграрного суб'єкта господарювання. Такі підходи стають критично важливими в умовах економічної нестабільності.

Побудова фінансової моделі, яка поєднує ретроспективні дані з прогностичними розрахунками, створює підґрунтя для глибшого аналізу. Це дозволяє аудиторам не лише оцінювати минулі події, а й виявляти загрози, що можуть вплинути на майбутню діяльність підприємства. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до аналітичного аудиту в аграрному бізнесі.

Отримані результати можуть бути використані для розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення аудиторських процедур. Застосування методів адаптованого аналізу звітності, що враховують галузеву специфіку, сприятиме підвищенню якості аудиторського контролю та довіри користувачів до фінансової інформації.

Література:

1. Ткаченко О. С., Величко Р. А. Аудит розрахунків з оплати праці на вітчизняних підприємствах. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доп. V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 13—14 травня 2021 р.). Дніпро: ННІЕ, 2021. С. 62—65.
2. Гончарук С. М., Долбнєва Д. В., Приймак С. В., Романів Є. М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 298 с.
3. Кнейслер О. В., Письменна Т. В., Костецький В. В., Лубкей Н. П. Фінансові ризики суб'єктів господарювання: навч. посіб. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 138 с.

4. Нескородев С. М., Грачова О. О. Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 47. С. 132—136.

5. S&P Global. Risk-Adjusted Capital Framework Methodology [Електронний ресурс]. 2017. URL: https://www.spglobal.com/ratings/_division-assets/pdfs/criteria_risk_adjusted_capital_framework_methodology_2017.pdf (дата звернення: 17.06.2025).

6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змін. і допов.) [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 17.06.2025).

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змін.) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.06.2025).

8. Цятковська О. В. Аналіз виплат персоналу за даними фінансової звітності. Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії. 2018. С. 132—134.

9. Назаренко І. М. Аудит оподаткування — послуга аудиторських фірм: особливості, актуальність та характеристика. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 62. С. 539—546. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-149>.

10. Артюх О. В. Податковий аудит у системі фінансового контролю: монографія. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2018. 412 с.

11. Концева В. В., Антоненко Н. В., Карлова І. О. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки податкового навантаження підприємства [Електронний ресурс]. Економіка і суспільство. 2021. Вип. 29. URL: <https://cutt.ly/gx0kksa> (дата звернення: 17.06.2025).

12. Фабіянська В. Ю. Удосконалення професійних вимог до аудиторів за умов реформування незалежного аудиту в Україні. Бізнес Інформ. 2020. № 7. С. 189—199. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-189-199>.

13. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 17.06.2025).

14. Khorunzhak N., Belova I., Zavytii O., Tomchuk V., Fabianska V. Quality Control of Auditing: Ukrainian Prospects. Independent Journal of Management & Production. 2020. Vol. 11. No. 8. P. 712—726. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1229>.

15. Кашперська А. І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 19. С. 1272—1281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-190>.

16. Василюк М. М. Організація та методологія контролю якості аудиторських послуг: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: Нац. акад. статистики, обліку та аудиту, 2020. 576 с.

17. Альошин В. Є. Шляхи оптимізації аудиторських процедур з оцінки безперервності діяльності підприємств агробізнесу в умовах економічної нестабільності [Електронний ресурс]. Ефективна економіка. 2024.

№ 12. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.-12.77> (дата звернення: 17.06.2025).

18. Партин Г. О., Дубініна М. В., Загородній А. Г. Сутність і види фінансової моделі підприємства та методи забезпечення її стійкості. Modern aspekty vedy: LVI. Dyl mezinrodn kolektivn monografie. Ceska republika: Mezinrodn Ekonomick Institut s.r.o., 2025. P. 86—100.

References:

1. Tkachenko, O.S. and Velychko, R.A. (2021), "Audit of payroll settlements at domestic enterprises", Oblik, audyt, opodatkovannia ta zvitnist' u systemi zabezpechennia ekonomichnoi stijkosti pidpriemstv: tezy dop. V Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. [Accounting, Auditing, Taxation and Reporting in the System of Ensuring Economic Stability of Enterprises: Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference], NNIE, Dnipro, Ukraine, 13-14 May, pp. 62—65.

2. Honcharuk, S.M., Dolbnieva, D.V., Pryimak, S.V. and Romaniv, Ye.M. (2019), Finansovyi kontrol: teoriia, terminolohiia, praktyka [Financial control: theory, terminology, practice], Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine.

3. Kneisler, O.V., Pysmenna, T.V., Kostetskyi, V.V. and Lubkei, N.P. (2017), Finansovi ryzyky subiektiv hospodariuvannia [Financial risks of business entities], Osadtsa Yu.V., Ternopil, Ukraine.

4. Neskoriy, S.M. and Hrachova, O.O. (2014), "Research on the essence of financial risk management in enterprises", Visnyk Ekonomiky Transportu i Promyslovosti, vol. 47, pp. 132—136.

5. S&P Global (2017), "Risk-Adjusted Capital Framework Methodology", available at: https://www.spglobal.com/ratings/_division-assets/pdfs/criteria_risk_adjusted_capital_framework_methodology_2017.pdf (Accessed 17 June 2025).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 17 June 2025).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Accessed 17 June 2025).

8. Tsiatkovska, O.V. (2018), "Analysis of personnel payments based on financial statements", Aktualni problemy mizhnarodnoho ekonomichnoho spivrobitnytstva: otsinky ta stratehii [Topical problems of international economic cooperation: assessments and strategies], TsEDR, Odesa, Ukraine, pp. 132—134.

9. Nazarenko, I.M. (2024), "Tax audit — a service of audit firms: features, relevance and characteristics", Ekonomika ta Suspilstvo, vol. 62, pp. 539—546. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-149>.

10. Artiukh, O.V. (2018), Podatkovi audyt u systemi finansovoho kontroliu [Tax audit in the system of financial control], Helvetyka Publishing House, Odesa, Ukraine.

11. Kontseva, V.V., Antonenko, N.V. and Karlova, I.O. (2021), "Accounting and analytical support for assessing the tax burden of the enterprise", Ekonomika i Suspilstvo [Online], vol. 29, available at: <https://cutt.ly/gx0kxsa> (Accessed 17 June 2025).

12. Fabianska, V.Yu. (2020), "Improving professional requirements for auditors under the conditions of

reforming independent audit in Ukraine", Business Inform, vol. 7, pp. 189—199. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-189-199>.

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On Audit of Financial Reporting and Auditing Activities", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (Accessed 17 June 2025).

14. Khorunzhak, N., Belova, I., Zavytii, O., Tomchuk, V. and Fabianska, V. (2020), "Quality control of auditing: Ukrainian prospects", Independent Journal of Management & Production, vol. 11, no. 8, pp. 712—726. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1229>.

15. Kashperska, A.I. (2018), "Current state and prospects for the development of audit activity in Ukraine", Ekonomika i Suspilstvo, vol. 19, pp. 1272—1281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-190>.

16. Vasyluk, M.M. (2020), "Organization and methodology of quality control of audit services", Abstract of Doctoral dissertation, Accounting and auditing, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Kyiv, Ukraine.

17. Alioshyn, V.Ye. (2024), "Ways to optimize audit procedures for assessing the going concern of agribusiness enterprises in conditions of economic instability", Efektyvna Ekonomika [Online], vol. 12, available at: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.-2024.12.77> (Accessed 17 June 2025).

18. Partyin, H.O., Dubinina, M.V. and Zahorodnii, A.H. (2025), "The essence and types of the enterprise financial model and methods for ensuring its sustainability", Modern aspekty vedy: LVI. Dyl mezinrodn kolektivn monografie [Modern Aspects of Science: Part LVI of an International Collective Monograph], Mezinrodn Ekonomick Institut s.r.o., Ceska republika, pp. 86—100.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663